

**ОЛОН НИЙТЭД ТӨРИЙН БОДЛОГО ШИЙДВЭРИЙГ ХҮРГЭХЭД
ХЭВЛЭЛ МЭДЭЭЛЛИЙН ХЭРЭГСЛИЙН ҮҮРЭГ, ОРОЛЦООНЫ ТАЛААРХ
ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ТУРШЛАГА, ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ**

*Ө.Мөнхтунгалаг, Б.Нандингэрэл
Т.Саулегул, И.Жаргалзаяабямба*

Судалгаанд гадаадын 6 орны /БНТУ, Казахстан, ОХУ, Финлянд, ИБУИНВУ, Хорват/ хууль эрх зүйн актуудын хүрээнд олон нийтэд төрийн бодлого шийдвэрийг хүргэхэд хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн үүрэг, оролцооны эрх зүйн зохицуулалтын талаарх мэдээллийг бэлтгэлээ.

Судалгаанаас үзэхэд төрийн бодлого, шийдвэрийн талаар олон нийтэд мэдээлэх үндсэн аргууд нь:

- Гаргасан шийдвэрийнхээ талаар олон нийтэд мэдээлэх;
- Төрийн байгууллагын хуралдааны талаарх мэдээлэл авах нөхцлийг бүрдүүлэх;
- Хүсэлтийг үндэслэн баримт, материал олгох;
- Хуулиар хориглоогүй бусад арга хэрэгсэл зэрэг болно.

Судалгаанд хамрагдсан орнууд нь төрийн бодлого шийдвэрийг олон нийтэд хүргэхэд хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн үүрэг, оролцоог Үндсэн хууль болон Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн тухай, Мэдээллээр хангах тухай хуулиараа зохицуулж байна.

Мөн дээрх үүргийг Ерөнхийлөгч, Парламент, Засгийн газар түүний Хэвлэл мэдээллийн албад хариуцан гүйцэтгэдэг бөгөөд хэвлэл мэдээллийн болон олон нийтийн байгууллагуудтай харилцах үйл ажиллагааг дотоод дүрэм журмаараа зохицуулдаг.

Ерөнхийлөгч, Парламент, Засгийн газар түүний Хэвлэл мэдээллийн албаны олон нийттэй харилцах үйл ажиллагаа нь дор дурдсан нийтлэг чиглэлтэй байна.

- Хэвлэл мэдээллийн үйл ажиллагаа;
- Олон нийттэй харилцах үйл ажиллагаа;
- Радио, телевиз /broadcasting/

Хэвлэл мэдээлэл олон нийттэй харилцах үйл ажиллагааны хүрээнд:

- Олон нийтэд хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр үйл ажиллагааг тогтмол мэдээлэх замаар үйл ажиллагааны ил тод байдлыг хангах;
- Төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлах, таниулах үйл ажиллагааг зохион байгуулах;
- Гадаад, дотоодод зохион байгуулагдсан арга хэмжээний талаар мэдээлэх;
- Дотоод, гадаадын хэвлэл мэдээллийн байгууллагатай хамтран ажиллах зэрэг нийтлэг чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг.

Парламент нь өөрийн үйл ажиллагааг олон нийтэд хүргэх хамгийн хялбар, түгээмэл хүртээмжтэй хэлбэр нь телевиз, радио бөгөөд дэлхийн парламентын ажлын албаны бүтцээс харахад дэргэдээ Телевиз, радиотой эсвэл тухайн парламентын тамгын газар нь телевиз, радиотай гэрээгээр

хамтран ажилладаг орнууд ч байдаг.¹¹⁶

Парламентаас баталсан хууль эрх зүйн баримт бичгийг “Хууль албан ёсоор хэвлэн нийтлэх дүрэм, журам”-ын дагуу төрийн төв хэвлэлд нийтлэх ба хуулийн нэгдсэн портал сайтад байршуулж олон нийтэд хүргэдэг.

Ихэнх улс орнууд иргэдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолтой холбогдолтой хуулиар хязгаарласнаас бусад төрийн бодлого, шийдвэр болон бусад мэдээллийн талаар иргэд чөлөөтэй олж авах боломжийг хангах үүрэгтэй байдаг байна.

Бүгд Найрамдах Турк Улс

Турк улсад төрийн бодлого шийдвэрийг ард нийтэд хүргэхэд хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн үүрэг оролцооны талаар хуульчлан зохицуулсны зэрэгцээ Турк Улсын Их Хурлын дэргэдэх Хэвлэн нийтлэх болон Олон нийттэй харилцах хэлтэс, Засгийн газрын дэргэдэх Хэвлэлийн асуудал хариуцсан алба, мөн түүнчлэн Засгийн газрын Хэвлэл мэдээллийн Ерөнхий газар нь энэхүү үүргийг гүйцэтгэхээр тогтоосон байдаг.

Турк Улсын Их Хурлын Тамгын газрын тухай хуулийн 15-р зүйлд: Хэвлэн нийтлэх болон олон нийттэй харилцах хэлтэс нь дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр зохицуулсан. Үүнд:

а/ Турк Улсын Их Хурлын хэвлэн нийтлэхтэй холбоотой бүхий л асуудлыг зохион байгуулах, сурталчлах болон нийтэд хүртээл болгох ажлыг хэрэгжүүлэх,

б/ Турк Улсын Их Хуралтай холбогдолтой асуудлын хүрээнд тодорхой үйл ажиллагаа зохион байгуулах, энэ талаар хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нэвтрүүлэг хийж олон нийтийг мэдээллээр хангах¹¹⁷

Турк Улсын Радио, Телевизийн тухай хуулийн 5-р зүйлд: “Олон нийтийн санаа бодлыг эерэг, зөв, чөлөөтэй төлөвшүүлэх үүднээс нийтэд хамааралтай асуудал тухай бүрт иргэдийг хэрэгцээтэй мэдээллээр хангах, нэг талыг барьсан, аль нэг талыг дэмжсэн мэдээлэл хийхгүй байх ба аль нэг улс төрийн нам, эвслийн эсвэл бүлгийн ашиг сонирхол, итгэл үнэмшил, үзэл бодолд нь нийцсэн мэдээллээр хангах хэрэгсэл болохгүй байх” гэж хуульчилсан.¹¹⁸

Хэвлэлийн тухай хуулийн үндэслэл хэсэгт: Радио, телевизийн нэвтрүүлгийг дотоод болон гадаадад нэвтрүүлэх эрх нь зөвхөн Төрийн мэдэлд байна. Төр энэхүү эрхээ улсын Радио, Телевизийн байгууллагаар дамжуулан хэрэгжүүлнэ, *Мөн хуулийн 3-р зүйлд:*

“Төрийн бодлогыг сурталчлан таниулах болон энэ хүрээнд төрөөс баримтлах бодлогын стратегийг тодорхойлоход туслах” гэж хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн үүргийг тодорхойлсон.¹¹⁹

Турк Улсын Засгийн газрын Хэвлэн нийтлэх болон мэдээллийн Ерөнхий газар нь 1984 оноос Засгийн газрын мэдэлд үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа байгууллага юм.

¹¹⁶ “Дэлхийн улс орнуудын Парламентын алба”, УБ., 2012 он

¹¹⁷ <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6253.html>

¹¹⁸ <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/>

¹¹⁹ <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/>

Энэхүү байгууллага нь төрийн бодлого, шийдвэрийг олон нийтэд хүргэх чиглэлээр дараах үйл ажиллагааг явуулдаг.

- Олон нийт болон холбогдох байгууллагуудыг бодит, үнэн зөв мэдээллээр хангах тохиромжтой арга хэрэгслийг ашиглан мэдээллийг шуурхай хүргэх ажлыг зохион байгуулах;
- Төрийн бодлого, үйл ажиллагааг дотоод болон гадаад орчинд эерэгээр нөлөөлөхүйц байдлаар түгээх, эдгээр бодлого, шийдвэрийг нийгэмд хүлээн зөвшөөрүүлэн хэрэгжүүлэх, тодорхой үр дүнд хүрэх чиглэлээр ажил зохион байгуулах.¹²⁰

Засгийн Газрын дэргэдэх Хэвлэл мэдээллийн алба

Ерөнхий сайд, Шадар сайд болон яамны сайдууд, бусад холбогдох албан тушаалтнуудын олон нийтэд мэдээлэх шаардлагатай гэж үзсэн мэдээ мэдээлэл, тайлан, сонсгол болон шийдвэрүүдийг дотоодын болон гадаадын хэвлэл, мэдээллийн агентлаг, радио, телевизийн байгууллагуудад хугацаанд нь хүргүүлэх үүргийг хэрэгжүүлдэг.¹²¹

Турк улс нь төрийн бодлого, шийдвэрийг улсынхаа олон нийтэд үнэн бодитоор, түргэн шуурхай хүргэхийг эрмэлздэгээс гадна дэлхийн бусад улс орнууд тус улсын төрийн бодлогын талаар эерэг хандлагатай байх, тухайн бодлого, шийдвэр нь дэлхий дахинд ч дэмжлэг авах, улс хоорондын хамтын ажиллагаанд эерэгээр нөлөөлөх явдалд маш их ач холбогдол өгдөг байна.

Турк Улсын Засгийн газрын Хэвлэл нийтлэх болон мэдээллийн Ерөнхий газар нь улсын хэмжээнд болон дэлхий дахинд улс орноо сурталчлах, Улсын Их Хурал болоод Засгийн газраас баримталж буй бодлого, батлан гаргасан шийдвэрийг цаг тухайд нь хүргэх ажлыг хариуцан ажилладаг байгууллага юм.

Энэхүү байгууллага нь анх 1862 онд үүсгэн байгуулагдсан бөгөөд дэлхийн хэвлэл мэдээллээр Турк улстай холбоотой гарсан мэдээ мэдээллийг цаг тухайд нь гадаадын 40 хэлнээс эх хэл рүүгээ орчуулан холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд хүргэдэг.

Мөн төрийн бодлого, шийдвэрийг дотоод болон гадаадад хэрхэн хүлээж авч байгаа талаар судалж, энэ талаар холбогдох байгууллагад нэн даруй мэдээлж тухайн бодлого, шийдвэрийг хэрэгжүүлэх эсвэл шүүмжлэлтэй хандсан тохиолдолд дахин боловсруулах, хянан хэлэлцэх тогтолцоог бүрдүүлсэн байна.

Турк Улсын Засгийн газар нь хэвлэлийн эрх чөлөөг бодлого, шийдвэрээ олон нийтэд хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр хүргээд зогсохгүй эргээд энэ шийдвэрийн талаарх олон нийтийн хандлага ямар байна, нийгмийн хүлээлт юу байсан бэ гэдгийг судлах нь тухайн бодлого, шийдвэрийн хэрэгжилтэнд эерэгээр нөлөөлөх үзүүлэлт болдог байна.

Казахстан улс

Казахстан улс нь төрийн бодлого, шийдвэр, төрийн үйл ажиллагааг олон нийтэд хүргэх үйл ажиллагааг Үндсэн хууль болон Мэдээллээр хангах тухай

¹²⁰ <http://www.byegm.gov.tr/turkce/byegm-hakkinda>

¹²¹ <https://www.basbakanlik.gov.tr>

хуулиараа зохицуулсны зэрэгцээ тухайн асуудал бүрт нийтэд мэдээлэх талаар тусгайлсан хууль гаргадаг онцлогтой. Мөн түүнчлэн тус улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын Хэвлэл мэдээллийн алба болон Ерөнхий сайдын Хэвлэл мэдээллийн алба нь тус үүргийг гүйцэтгэдэг.

Казахстан улсын Үндсэн хуулийн 20-р зүйлд:

1. Үг хэлэх, хэвлэн нийтлэх эрхийг хуулиар хамгаална.
2. Хүн бүр хуулиар хориглоогүй аливаа арга хэрэгслээр мэдээлэл олж авах болон түгээх эрхтэй. Казахстан улсын төрийн нууцад хамаарах асуудлыг хуулиар тогтооно.

Үндсэн хуулийн 62-р зүйлд: Казахстан улсын хууль болон бусад эрх зүйн актын төслийг бэлтгэх, өргөн барих, хэлэлцэх, батлах болон мэдээлэх горим нь тусгайлсан хууль болон парламент, түүний танхимуудын журмаар зохицуулагдана.¹²²

Тус улсын *Мэдээллээр хангах тухай хуулийн* холбогдох зүйлүүдэд төрийн бодлого, үйл ажиллагааг олон нийтэд хүргэх талаар хуульчлан зохицуулсан. Энэхүү хуульд төрийн бодлого гэхээсээ илүү төрийн үйл ажиллагаа, төрөөс үзүүлж буй үйлчилгээний талаарх мэдээллийг хүргэхийг түлхүү тусгасан байдаг.

Мөн хуулийн 3 дугаар зүйлд: Мэдээллийн салбар дахь нийгмийн харилцааг төрөөс зохицуулах зорилго, зарчим 2 дахь хэсэг: Мэдээллийн салбар дахь нийгмийн харилцааг төр дараах зарчимд тулгуурлан зохицуулна.Үүнд:

- 1.Хуульд нийцсэн байх
- 2.Хувь хүний эрх, эрх чөлөө болон хуулиар хамгаалагдсан ашиг сонирхол, хуулийн этгээдийн эрх болон хуулиар хамгаалагдсан ашиг сонирхлыг нь хамгаалах,
- 3.Аливаа хувь хүн болон хуулийн этгээдийн мэдээллийн салбар дахь оролцоо, түүний үр дүнг хүртэх эрх нь тэгш байх,
- 4.Казахстан улсын хуулиар хязгаарласан электрон мэдээллийн сангаас бусад төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагаатай холбоотой электрон мэдээллийн санд чөлөөтэй нэвтрэх, эдгээр мэдээллүүдээр зайлшгүй хангагдах үйл ажиллагааг зохион байгуулах,
- 5.Казахстан улсын хуулиар нийтэд мэдээлэхээр заасан эсвэл төрийн байгууллагуудаар дамжуулан нийтэд хүргүүлэхээр үүрэг болгосон электрон мэдээллүүд нь хугацаандаа, бодитой, бүрэн дүүрэн, тодорхой байгаа эсэхэд хяналт тавих,
- 6.Казахстан улсын хуулиар мэдээлэл олж авахыг хязгаарлаагүй аливаа электрон мэдээллийг хайх, үүсгэх болон түгээх эрхээр хангах,
- 7.Мэдээлэл-харилцаа холбооны технологийг ашиглах явц дахь хувь хүн, нийгмийн болон төрийн аюулгүй байдлыг хангах,
- 8.Мэдээлэл-харилцаа холбооны технологийн салбарыг хөгжүүлэх, шударга өрсөлдөөнийг дэмжих эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх,
- 9.“Электрон засаглал”-ын мэдээллийн төвүүдийг төвлөрүүлэн нэгдсэн удирдлагаар хангах,
- 10.Казахстан улсын хэмжээн дэхь мэдээллийн төвүүдийн мэдээллийн эх сурвалжийн найдвартай байдал болон нэгдсэн удирдлагыг хангах

¹²² adilet.zan.kz

стандарт тогтоон олон нийтийг мэдээллээр хангах үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах зарчимд тулгуурлана.

Мөн хуулийн 5-р зүйл: Мэдээллийн салбар дахь төрийн удирдлагын үүрэг

1.Мэдээллийн салбарыг тогтворжуулах, хөгжүүлэх

2.Төрийн байгууллагуудын захиргааны шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх боломжоор хангах,

Мөн хуулийн 6-р зүйл: Казахстан улсын Засгийн газрын мэдээллийн салбар дахь үүрэг

1.Мэдээллийн салбар дахь төрийн бодлогын үндсэн чиглэлийг тодорхойлж, хэрэгжилтийг зохион байгуулна.

Мөн хуулийн 21-р зүйл: “Электрон засаглал”-ын үйл ажиллагааны зорилго:

1. Иргэд, хуулийн этгээд төрийн үйлчилгээг электрон хэлбэрээр чанартай, шуурхай хүртэх боломжийг бүрдүүлэх, хувь хүн болон хуулийн этгээд, төрийн байгууллага хоорондын харилцааг бэхжүүлэх,
2. Төрийн байгууллагын үйл ажиллагааны талаарх мэдээллийг нэмэгдүүлэх, сурталчлах, олон нийтээс төрийн бодлого, шийдвэртэй холбогдолтой мэдээлэл олжавах бүхий л нөхцөл бололцоог бүрдүүлэх, бүх шатны төрийн байгууллагын шийдвэр гаргах ажиллагаанд нийгмийн хяналтыг бүрдүүлэх, иргэдийн оролцоог хангах
3. Төрийн удирдлага дахь захиргааны шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх, дэмжлэг үзүүлэх
4. Мэдээлэл-харилцаа холбооны шийдлийг ашиглаж төрийн байгууллагуудын шийдвэрийг оновчтой гаргахад тусалцаа үзүүлэх.

“Электрон засаглал”-ын үйл ажиллагааны хүрээнд төрийн байгууллагын үйлчилгээний талаар олон нийтийг тэгш, хүртээмжтэй мэдээллээр хангах боломжийг бүрдүүлэх зорилго дэвшүүлэн ажилладаг.

Казахстан Улсын Ерөнхийлөгчийн дэргэдэх Хэвлэл мэдээллийн алба

Тус улсын Ерөнхийлөгчийн дэргэдэх Хэвлэл мэдээллийн алба нь Ерөнхийлөгчийн тамгын газрын бүтцэд ордог.

Хэвлэл мэдээллийн албаны үүрэг: Ерөнхийлөгчийн үйл ажиллагаа болон түүний оролцоотойгоор зохион байгуулагдаж буй арга хэмжээний талаар мэдээлэл бэлтгэх, нийтэд түгээх, Ерөнхийлөгчийн www.akorda.kz албан ёсны веб хуудсанд мэдээлэл байршуулах, хэвлэл, аудио болон фото мэдээллийн эх үүсвэрийг бэлтгэх, телевизийн нэвтрүүлэгт оролцох ажлыг зохион байгуулах, хэвлэлийн хурал, ярилцлага зохион байгуулах, айлчлалын талаар мэдээлэл бэлтгэх зэрэг болно.¹²³

Ерөнхий сайдын Хэвлэл мэдээллийн алба нь Ерөнхий сайд болон Засгийн газрын түвшний бодлого, шийдвэрийг олон нийтэд хүргэх ажлын хүрээнд дараах үүргийг хүлээсэн. Үүнд :

1. Ерөнхий сайдыг үндэсний болон гадаадын хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэлтэй холбох,

¹²³ http://www.akorda.kz/kz/about_press_office

2. Ерөнхий сайд болон Засгийн Газрын түвшний бодлого, үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээллийг төрийн албан ёсны хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд мэдээлэх ажиллагааг шуурхай зохион байгуулах,
3. Төрийн албан ёсны веб хуудсыг байнгын ажиллагаатай байлгах ажлыг зохион байгуулж, тус сайтаар олон нийтэд мэдээлэх мэдээ мэдээллийн фото зураг болон эх бичвэрийг бэлтгэх, нийтэд түгээх
4. Төрийн бодлого, шийдвэрийн талаар үндэсний болон гадаадын хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нийтийн хүртээл болсон мэдээ мэдээллийг цуглуулж, дүн шинжилгээ хийх зэрэг болно.¹²⁴

Казахстан улс нь төрийн бодлого, шийдвэрийг олон нийтэд хүргэх арга хэрэгслийг хүртээмжтэй болгох асуудлыг салбарын хууль тогтоомжоор зохицуулдаг ба улсын Ерөнхийлөгч болон Ерөнхий сайдын хэвлэл мэдээллийн алба нь олон нийтийг мэдээллээр хангах ажилд түлхүү анхааран ажилладаг байна.

Төрийн байгууллагуудын цахим хуудсыг Казах, Орос хоёр хэл дээр нэгэн адил бэлтгэх талаар хуульчилсан нь иргэдийн мэдээллээр хангагдах эрхийг улам нээлттэй болгосон зохицуулалт юм.

Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн тухай хууль

2-р зүйл: Мэдээлэл авах болон түгээх эрх

2.2.Төрийн болон олон нийтийн байгууллага, төрийн эрх бүхий албан тушаалтнууд болон хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүд нь иргэн бүрийг түүний хууль ёсны эрх, ашиг сонирхолтой нь холбоотой аливаа баримт бичиг, шийдвэртэй танилцах, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан мэдээлэл авах боломжийг олгох үүрэгтэй.

4-р зүйл: Эрх бүхий байгууллагын үүрэг

- Хэвлэл мэдээллийн салбарт төрийн байгууллагын бодлогыг төлөвшүүлэх, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах,
- Казахстан улсын хуульд заасан журмын дагуу үндэсний түвшинд төрийн хэвлэл мэдээллийн бодлогыг хэрэгжүүлэх талаарх төрөөс даалгасан үүргийг гүйцэтгэх ажлыг зохион байгуулж, биелэлтэнд нь хяналт тавина.

5- зүйл: Нутгийн удирдлагын эрх бүхий байгууллагуудын үүрэг

Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан төрийн хэвлэл мэдээллийн талаарх баримталж буй бодлогыг хэрэгжүүлэх,

Хуульд заасан журмын дагуу орон нутгийн түвшинд төрийн хэвлэл мэдээллийн салбарт баримталж буй бодлогыг хэрэгжүүлэх үүргийг гүйцэтгэх, түүний хэрэгжилтийг хянах

Мөн хуулийн хуулийн 2-р зүйлд: Төрийн болон олон нийтийн байгууллага, эрх бүхий албан тушаалтнууд болон хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүд нь иргэн бүрийг түүний эрх, ашиг сонирхолтой холбогдолтой баримт мэдээлэл, шийдвэртэй танилцах боломжоор хангах үүрэгтэй гэж хуульчилсан.

¹²⁴ <http://ukimet.kz/kz/kpm/obshchaya-informatsiya-po-otdelam-kpm.html>

Мөн хуулийн 3-р зүйл: Эрх бүхий байгууллагын үүрэг

- Хэвлэл мэдээллийн салбарт төрийн бодлогыг төлөвшүүлэх, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг зохион байгуулах,
- Хуульд заасны дагуу үндэсний хэмжээнд хэвлэл мэдээллийн салбарт баримтлах төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх үүргийг гүйцэтгэх, гүйцэтгэлд нь хяналт тавих гэж хуульчлан зохицуулсан байна.

Казахстан улс нь эдгээр хууль тогтоомжийн хүрээнд төрийн бодлого, шийдвэрийг олон нийтэд цаг тухайд нь, шуурхай, бодитоор хүргэх үүргийг төрийн эрх бүхий байгууллага болон хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүдэд үүрэг болгон, биелэлтэнд нь төрийн зүгээс тавих хяналтыг хуульчлан зохицуулсан.

Хуулиар хязгаарласнаас бусад төрлийн иргэдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолтой холбогдолтой төрөөс батлагдан гарсан бүхий л төрлийн шийдвэрийн талаарх мэдээллийг иргэд чөлөөтэй олж авах эрхтэй ба төрийн бүх шатны шийдвэр гаргах ажиллагаанд иргэдийн оролцоог өөрөөр хэлбэл олон нийтийн хүсэл зоригийг тусгахыг анхаарах талаар хуульчлагдсан нь иргэд төрөөс батлагдан гарсан бодлого, шийдвэрийг зөвхөн сонсох, мэдэх бус төрөөс батлагдан гарах бодлого шийдвэрт өөрсдийн хүсэл зоригоо төлөөллөөрөө дамжуулан хүргэх, улмаар хүсэл зоригт нь нийцсэн бодлого, шийдвэр гарсанаар төрд итгэх итгэл нь нэмэгдэх, тус бодлого шийдвэрийг биелүүлэх, хэрэгжилтэнд нь өөрсдөө хүртэл хяналт тавих тогтолцоо бүрдэх давуу талтай юм.

Оросын Холбооны Улс

Судалгааны сэдвийн хүрээнд “Холбооны үндсэн хуульжсан хууль, холбооны хууль, Холбооны Хурлын танхимуудын эрх зүйн актууд хүчин төгөлдөр болох, хэвлэн нийтлэх журмын тухай”, “Холбооны Улсын Засгийн газар болон орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагын үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл авах боломжийг хангах тухай”, “Олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслийн тухай”, “Холбооны Улсын Шүүхийн үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл авах боломж хангах тухай” хуулиуд, ОХУ-ын Төрийн Думын Тамгын газрын дүрэм зэрэг эрх зүйн баримт бичгүүдээс судалгааны мэдээлэл бэлтгэв.

Төрийн бодлого шийдвэрийг олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр хүргэх, албан ёсоор хэвлэн нийтлэх, портал сайтад байршуулах харилцааг зохицуулсан дараах хуулиудын зохицуулалтыг тоймлон авч үзвэл:

“Холбооны үндсэн хуульжсан хууль, холбооны хууль, Холбооны Хурлын танхимуудын эрх зүйн актууд хүчин төгөлдөр болох, хэвлэн нийтлэх журмын тухай”¹²⁵ хуулиар холбооны хуулийг Ерөнхийлөгч гарын үсэг зурснаас хойш 7 хоногийн дотор албан ёсоор хэвлэн нийтлэх, Холбооны Хурлын танхимуудын эрх зүйн актууд батлагдсанаас хойш 10 хоногийн дотор хэвлэн нийтлэхээр хуульчилсан байна. Хууль болон Холбооны Хурлын танхимуудын эрх зүйн актуудыг албан ёсоор “Парламентын сонин”, “Оросын сонин”, “Оросын Холбооны Улсын хуулийн эмхэтгэл”-д хэвлэн нийтлэх ба цахим хэлбэрээр “Эрх зүйн мэдээллийн албан ёсны интернет портал” (www.pravo.gov.ru) сайтад байршуулж олон нийтэд хүргэдэг.

¹²⁵ Судалгааны эмхэтгэл XXII, хуудас 187, Хуулийг албан ёсоор хэвлэн нийтлэх, хүчин төгөлдөрт тооцох талаарх эрх зүйн зохицуулалт Хүснэгт 1

“Холбооны улсын засгийн газар болон орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагын үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл авах боломжийг хангах тухай” хууль /Federal Law “On providing access to information on the activities of government bodies and bodies of local self-government”¹²⁶ -ийн 3 дугаар бүлгийн 12 дугаар зүйлд Засгийн газар, яам, агентлаг болон орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагуудаас батлан гаргасан хүчин төгөлдөр болж хэвлэн нийтлэгдсэн эрх зүйн баримт бичгүүдийн мэдээлэл

Засгийн газрын яам, агентлаг болон орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагууд нь батлан гаргасан хүчин төгөлдөр болж хэвлэн нийтлэгдсэн хэм хэмжээ тогтоосон эрх зүйн баримт бичгийг олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр “Хуулийг албан ёсоор хэвлэн нийтлэх журам”-ын дагуу мэдээлэл өгөх чиг үүрэгтэй байна.

Мөн хуулийн 13 дугаар зүйлд: *Засгийн газар, яам, агентлаг болон орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагуудын үйл ажиллагааны талаарх дараах мэдээллийг “Интернет”-д байршуулна. Үүнд:*

- Байгууллагын бүтэц, чиг үүрэг, эрх үүргийг тодорхойлох хууль тогтоомж, холбоо барих хаяг, байршил гэх мэт ерөнхий мэдээлэл;
- Гадаадын засгийн газрын байгууллагуудын төлөөллийн (хэрэв байгаа бол) жагсаалт, тэдгээрийн зорилт, чиг үүрэг, холбоо барих хаяг, байршил гэх мэт ерөнхий мэдээлэл, тухайн байгууллагын зөвшөөрлөөр бусад мэдээллийг байршуулна ;
- Тухайн байгууллагын харьяа байгууллагын жагсаалт (хэрэв байгаа бол), тэдгээрийн зорилт, чиг үүрэг, холбоо барих хаяг, байршил гэх мэт ерөнхий мэдээлэл;
- Тухайн байгууллагын олон нийтэд үйлчлэх чиг үүргийн хүрээн дэх мэдээллийн систем, мэдээллийн сангийн бүртгэлийн жагсаалт;
- Засгийн газрын яам, агентлаг болон орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагуудын хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудын (хэрэв байгаа бол) талаарх мэдээлэл;
- Хууль тогтоомжийн төсөл болон батлагдсан эх бичвэрүүдийг бүрэн эхээр нь;
- Засгийн газрын яам, агентлаг болон орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагуудад бараа нийлүүлэх, ажил гүйцэтгэх талаарх захиалгыг холбогдох хуулийн хүрээнд мэдээлэл байршуулах;
- Төрийн захиргааны байгууллагын үйлчилгээний стандарт;
- Засгийн газрын байгууллага, түүний нутаг дэвсгэрийн байгууллага болон орон нутгийн эрх зүйн акт, гаргасан бусад шийдвэрт гомдол гаргах журам;
- Засгийн газрын байгууллагын зохион байгуулсан арга хэмжээний талаарх зорилт, хөтөлбөр, төслүүдийн мэдээлэл;
- ОХУ-ын олон улсын гэрээний албан ёсны эх бичвэр, тус гэрээнд тусгагдсан засгийн газрын байгууллагуудын оролцооны тухай мэдээлэл, олон улсын хамтын ажиллагаа болон албан ёсны айлчлалын талаарх мэдээлэл;
- Олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангахад чиглэсэн засгийн газрын байгууллагуудын эрх, үүрэг, авах арга хэмжээний талаар;

¹²⁶ Federal Law “On providing access to information on the activities of government bodies and bodies of local self-government, <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/17759>

- Засгийн газрын байгууллагаас хийсэн хяналт, шалгалтын үр дүнгийн талаарх мэдээлэл;
- Засгийн газрын байгууллага, түүний харьяа байгууллагуудын үйл ажиллагааны тайлан, статистик мэдээ, нийгэм эдийн засгийн динамик үзүүлэлтүүд;
- Засгийн газрын байгууллага, түүний харьяа байгууллагуудын төсвийн зарцуулалт, ашиглалтын талаарх мэдээ баримт;
- ОХУ-ын аж ахуйн нэгж байгууллага, бизнес эрхлэгчдэд төлбөр тооцооны хөнгөлөлтийн тухай мэдээ баримт;
- Төрийн албаны сонгон шалгаруулалтын журам, үйл ажиллагаанд холбогдох мэдээлэл;
- Иргэдийн өргөдөл гомдол шийдвэрлэхтэй холбогдох журам,

Мөн хуулийн 14 дүгээр зүйлд: Засгийн газар, яам, агентлаг болон орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагуудын үйл ажиллагааны талаарх дараах мэдээллийн жагсаалт батлах

Холбооны Улсын Засгийн газрын үйл ажиллагааны талаарх мэдээллийн жагсаалтыг ОХУ-ын Ерөнхийлөгч батална.

Яам, агентлагийн үйл ажиллагааны талаарх мэдээллийн жагсаалтыг Засгийн газар батална.

Бүх шатны шүүхийн үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээллийг Холбооны Улсын Шүүхийн үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл авах боломж хангах тухай “Federal Law “On providing of access to information on activity of courts in the Russian Federation” хуулиар тодорхойлно.

Мөн дээрх мэдээ, мэдээллийг интернетэд байршуулах давтамж, мэдээ мэдээллийг шинэчлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулсан байна.

Олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслийн тухай /Law of the Russian Federation “On Mass Media”/ хуулиар хэвлэлийн эрх чөлөө, түүний бүтэц, сэтгүүлчдийн зөвлөл, олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслийн тусгай зөвшөөрөл гэх мэт өргөн агуулга бүхий харилцааг зохицуулдаг.

Тус хуулийн 3 дугаар зүйлд: “Олон нийтийн мэдээллийн хэрэгсэлд төрийн болон олон нийтийн байгууллага, бүлэглэл, бусад байгууллага, олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслийн хяналтын алба зэргээс аливаа цензур нөхцөл тогтоох, хэвлэх материалыг дэлгэрүүлэх, аливаа хэсгийг хасах зэргийг хориглоно” мөн “Аливаа байгууллага, алба бусад байгууллагыг санхүүжүүлэхдээ олон нийтийн мэдээллийг цензурдэхыг хориглоно” гэжээ. Энэ хуулийн зохицуулалт нь хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийг санхүүжүүлэгч болон бусад хэлбэрээр хамтран ажилладаг байгууллагад зориулсан зохицуулалт бөгөөд редакцийн эдийн засгийн хараат бус байдлыг баталгаажуулсан байна.

Мөн хуулийн “Олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслийн үүсгэн байгуулагч хэмээх” 2 дугаар бүлгийн 18 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт “Үүсгэн байгуулагч нь энэ хууль, хяналтын албанаас гаргасан дүрэм, гэрээнд зааснаас бусад байдлаар мэдээллийн хэрэгслийн үйл ажиллагаанд оролцохыг хориглоно” хэмээн зохицуулжээ.

Парламентаас олон нийттэй харилцах, мэдээлэл түгээх¹²⁷

ОХУ-ын Төрийн Думын Тамгын газрын Олон нийт, хэвлэл мэдээлэлтэй харилцах газар /Управление по связям с общественностью и взаимодействию со СМИ/ нь Төрийн Дум болон депутатууд, Тамгын газрын үйл ажиллагааг олон нийтэд мэдээлэх, сурталчлах, хэвлэл мэдээлэлтэй харилцах үндсэн чиг үүрэгтэй. Тус газар нь дараах хэлтсүүдтэй. Үүнд:

- Шуурхай мэдээллийн,
- Парламентын сэтгүүлчдийн,
- Төвийн болон бүс нутгийн хэвлэлийн,
- Олон нийттэй харилцах,
- Мэдээллийн хяналт үнэлгээний,
- Телевизийн,
- Радиогийн,
- Мэдээллийн техник ашиглалтын хэлтэс байна.

Тус газар нь Төрийн Думын үйл ажиллагааг мэдээлэх, сурталчлах ажлыг зохион байгуулах, цаг үеийн асуудлаар шуурхай мэдээлэл, хэвлэлийн тойм, мэдэгдэл бэлтгэж, төвийн болон бүс нутгийн хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд мэдээлэх, гадаадын хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай холбоотой ажиллах, парламентын удирдлага, депутатууд, ажилтнуудыг гадаад, дотоодын хэвлэл, мэдээллийн хэрэгсэлд ярилцлага өгүүлэх, хэвлэлийн бага хурал, брифинг хийлгэх ажлыг зохион байгуулах, Төрийн Думын удирдлага, депутатуудыг олон улсын болон ОХУ-д болж буй үйл явдлын талаар хэвлэлийн мэдээллээр хангах, парламентын сэтгүүлчдэд сурвалжлах эрх олгох, мэдээллээр хангах асуудлыг хариуцан зохион байгуулах, бүртгэл хөтлөх, хууль, дүрэм зөрчсөн сэтгүүлчдийн сурвалжлах эрхийг цуцлах, хууль бусад шийдвэрийн төсөлд олон нийтийн санал авах ажлыг зохион байгуулах, ОХУ-ын субъектуудын хууль тогтоох байгууллагууд, төрийн бусад байгууллагын хэвлэлийн албатай хамтран ажиллах, парламентын үйл ажиллагааны талаар гэрэл зураг, дүрс бичлэг хийж архивлах, оросын болон гадаадын хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслүүдэд гарсан парламентын асуудлаарх нийтлэлүүдэд дүн шинжилгээ хийх, “Думын тойм” /“Думское обозрение”/ сэтгүүлийн цахим хувилбарыг бэлтгэж сүлжээнд тавих, бүс нутгийн хэвлэлүүдэд зориулсан мэдээлэл-судалгааны “Думын хөрөг” /“Думская панорама”/ сэтгүүлийг бэлтгэн гаргах, “Парламентын сонин” /“Парламентская газета”/, “Өнөөдрийн ОХУ” /“Российская Федерация сегодня”/ сэтгүүлд парламентын асуудлаар материал бэлтгэж өгөх, сар тутмын “Дум хэвлэлийн толинд” /“Дума в зеркале прессы”/ товхимол, “Дум ба ТВ” /“Дума и ТВ”/ теле-нэвтрүүлэг, “Россия” сувгийн “Парламентын цаг” /“Парламентский час”/ нэвтрүүлгийг бэлтгэхэд оролцоно.

Финлянд улс

Финлянд нь хэвлэл мэдээллийн эрх чөлөөний чансаагаараа дэлхийд дээгүүрт орж, олон нийтэд нээлттэй ил тод байлгах зарчмыг тууштай баримталдаг, цахим мэдээллийн сүлжээг бодлогоор дэмжиж ирсэн улс юм.¹²⁸ Тус улсын хэвлэл мэдээллийн байгууллагууд нь улсын болон хувийн

¹²⁷ УИХ-ын Тамгын газрын Судалгааны хэлтсээс эрхлэн гаргасан “Дэлхийн улс орнуудын Парламентын ажлын алба” хуудас 300-301, УБ., 2012 он.

¹²⁸ Европын сэтгүүл зүйн төвийн цахим хаяг, http://ejc.net/media_landscapes/finland

санхүүжилттэй үйл ажиллагаа явуулдаг. Улсын санхүүжилттэй хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл нь олон нийтийн дунд илүү нэр хүндтэй байдаг бөгөөд үүний дотор телевиз, өдөр тутмын сонин сэтгүүл нь хамгийн хүчтэй нөлөө бүхий хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэлд тооцогддог.

Тус улсад хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн эрх зүйн орчинг зохицуулсан 23 хууль үйлчилж байгаагаас Үндсэн хуулийн 2-р бүлэг, 12-р зүйл “Хүн бүр үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, мэдээлэл олж авах, мэдээлэл түгээх эрхтэй, тусгайлан хуулиар хязгаарлаагүй бол Төрийн албан ёсны бодлого шийдвэрийн талаарх баримт бичиг, бичлэг олон нийтийнх байна. Хүн бүр Төрийн албан ёсны бодлого шийдвэрийн талаарх баримт бичиг, бичлэгийг олж авах эрхтэй”¹²⁹ гэж заасан бол, Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх тухай хуульд үндсэн хуулийн дээрх суурь заалтыг дэлгэрүүлэн тусгасан байна, мөн Засгийн газрын үйл ажиллагааны ил тод байдлын тухай хуульд:

- 1-р бүлэг 1-р хэсэгт: Албан ёсны бичиг баримт нь энэ хууль болон бусад хуульд өөрөөр заагаагүй бол олон нийтэд нээлттэй байна,
- 2-р бүлгийн 6, 7, 8 -р хэсэгт: Энэ хууль болон бусад хуульд өөрөөр заагаагүй бол Төрийн эрх бүхий байгууллагууд нь иргэдэд нээлттэй ил тод мэдээлэл өгөх зорилготой вэб хаягтай байх ёстой бөгөөд Үндэсний санал санаачилга, статистик, эдийн засгийн бодлого, төлөвлөгөө болон бусад ижил төстэй баримт бичгүүдийг аль болох богино хугацаанд байршуулж, олон нийтэд хүргэнэ,
- 2-р бүлэг 9-р хэсэгт: Хүн бүр албан ёсны вэб сайтад байршуулсан баримт бичигт нэвтрэх эрхтэй¹³⁰ гэж тус тус заасан байдаг.

Эдгээр хуулиуд нь тус улсын төрийн бодлого шийдвэрийг олон нийтэд хүргэх, ил тод байдлыг хангах суурь нөхцлийг бүрдүүлж байгаа юм.

Төрийн байгууллагаас олон нийтэд мэдээлэл хүргэх¹³¹

Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар, Парламентын Тамгын газар, Засгийн газрын 13 яам нь Төрийн албан ёсны бодлого, шийдвэр, мэдээллийг олон нийтэд хүргэх харилцааг зохицуулах чиг үүрэг бүхий олон нийт, хэвлэл мэдээллийн байгууллагатай харилцах албадтай ба хэвлэл мэдээллийн байгууллагатай харилцах, мэдээлэл дамжуулах үйл ажиллагааг өөрийн дотоод журмаар зохицуулсан байдаг. Албан ёсны батлагдсан хууль, дүрэм, журмыг “Дүрэм журмын тухай” хуулийн 2-р бүлэг 7-р зүйлд заасны дагуу “The Statutes of Finland” сэтгүүлд нийтэлдэг¹³² бөгөөд энэхүү нийтлэл нь бусад хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн хэвлэн нийтлэх эх сурвалж болдог.

Тус улсын Гадаад хэргийн яамны Хэвлэл мэдээллийн алба нь Олон улсын хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай хамтран ажиллаж, гадаадын сэтгүүлчдийг төрийн бодлого шийдвэрийн талаарх албан ёсны мэдээ материалаар хангах, гадаадын хэвлэл мэдээлэлд гарч байгаа Финлянд улсын төрийн бодлого шийдвэрийн талаарх мэдээллийг хянах үүрэгтэй ажилладаг. Мөн тус албанаас эрхлэн явуулдаг “Virtual Finland” вэб сайт,

¹²⁹ Үндсэн хуулийн 2-р бүлэг, 12 зүйл, https://www.constituteproject.org/constitution/Finland_2011?lang=en

¹³⁰ Засгийг газрын үйл ажиллагааны ил тод байдлын тухай хууль, <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990621.pdf>

¹³¹ Олон улсын хэвлэл мэдээллийн лавлах, <http://www.pressreference.com/Fa-Gu/Finland.html>

¹³² Судалгааны эмхэтгэл XXII, хуудас 187, Хуулийг албан ёсоор хэвлэн нийтлэх, хүчин төгөлдөрт тооцох талаарх эрх зүйн зохицуулалт

“Kaupparolitiikka” сэтгүүл зэргээс мэдээлэл авах боломжтой.

Хэвлэл мэдээллийн байгууллагын үүрэг

Тус улсад хэвлэл мэдээллийн байгууллага нь төрийн бодлого, шийдвэрийг хэрхэн хүргэх тухай тусгайлсан хууль, эрх зүйн зохицуулалт байхгүй бөгөөд тухайн хэвлэл мэдээллийн байгууллага нь дотоод хяналтаараа дамжуулан тухайн мэдээллийн агуулгад хяналт тавьж ажилладаг. Дотоод хяналтын удирдамжийг гаргахдаа тухайн байгууллагатай хамтран ажиллахаар баталсан бүх төрлийн гэрээний агуулгад суурилан гаргадаг.¹³³

Мөн сэтгүүлчдийн өөрсдийн үйл ажиллагааг хариуцлагатай, ёс зүйтэй байлгах, үг хэлэх, хэвлэн нийтлэх эрх чөлөөг хамгаалах зорилгоор байгуулагдсан “Олон нийтийн хэвлэл мэдээллийн зөвлөл” ажилладаг бөгөөд энэхүү зөвлөл нь 7 гишүүнтэй, 4 гишүүн нь сэтгүүлчдээс, 3 гишүүн нь олон нийтээс сонгогддог. Тус зөвлөл нь өөрсдийн үйл ажиллагааны хамрах хүрээнд нийцсэн дүрэм, журам, шийдвэр, удирдамж гаргадаг бөгөөд “Сэтгүүлчдийн үйл ажиллагааны удирдамж”¹³⁴ 2014-т зааснаар сэтгүүлч нь аливаа мэдээллийг олж авах, хэвлэн нийтлэхдээ:

- Сэтгүүлч үнэн зөв мэдээллээр хангах;
- Мэдээллийн эх сурвалж нээлттэй байх;
- Мэдээллийг сайтар шалгах;
- Мэдээллийг төөрөгдүүлсэн байдлаар ашиглахгүй байх;
- Мэдээллийн эх сурвалжид шүүмжтэй хандах;
- Мэдээллийн эх сурвалжийг нууцлахаар гэрээнд заасан бол үүргээ биелүүлэх;
- Гарчиг, зурагт тайлбар, танилцуулах материал нь тухайн материалын агуулгаас хазайхгүй байх;
- Хязгаарлагдмал мэдээлэл хүргэсэн тохиолдолд, үргэлжлүүлэн мэдээлэл бэлтгэх;
- Далд сурталчилгаанаас аль болох зайлсхийх зэрэг зарчмыг мөрдлөг болгон ажиллахаар заасан байдаг бөгөөд энэ нь төрийн бодлого шийдвэрийг ард иргэдэд хүргэхэд ч мөн энэхүү зарчмын хүрээнд ажиллана гэсэн үг юм.

ИБУИНВУ

Судалгаанд нэгдсэн улсын Харилцаа холбооны тухай хууль /The Communications Act, 2003/ Мэдээллийн эрх чөлөөний тухай хууль /Freedom of Information Act, 2000/, Мэдээлэл хамгаалах тухай хууль /Data Protection Act, 1998/ хуулиудаар зохицуулагдана.

¹³³ Европын сэтгүүл зүйн төвийн цахим хаяг, http://ejc.net/media_landscapes/finland

¹³⁴ Олон нийтийн хэвлэл мэдээллийн зөвлөл, сэтгүүлчдийн үйл ажиллагааны удирдамж, http://www.jsn.fi/en/guidelines_for_journalists/

Нэгдсэн улс нь 2011 онд байгуулагдсан Нээлттэй Засаглалын холбооны (*Open Government Partnership*) гишүүн улс бөгөөд дэлхийн 65 улс тус холбооны гишүүнчлэлтэй.

Гишүүнчлэлийнхээ хүрээнд нэгдсэн улсын Засгийн газрын Хэрэг Эрхлэх газар төрийн бодлого шийдвэрийг олон нийтэд ил тод, нээлттэй мэдээлэх, иргэний нийгмийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах чиглэлээр Үндэсний үйл ажиллагааны төлөвлөгөө (*National Action Plan*) боловсруулан ажилласан байна.¹³⁵

Нээлттэй Засгийн газрын Үндэсний Үйл ажиллагааны 2013-2015 оны төлөвлөгөө¹³⁶

Нээлттэй Засаглалын холбооны дүрмийн дагуу Нээлттэй Засгийн газрын Үндэсний Үйл ажиллагааны 2013-2015 оны төлөвлөгөөнд хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүдэд засгийн газрын үйл ажиллагааны талаар дараах 4 төрлийн мэдээллийг олон нийтэд түгээх зарчмыг баримталдаг байна.

Үүнд:

- Улсын нэгдсэн төсвийн системийг ил тод, нээлттэй, цаг тухайд нь хэвлэн нийтлэх, төсөв боловсруулахад хариуцлагатайгаар оролцон мэдээлэх;
- Засгийн газрын бодлогыг мэдээллийн тухай хуульд заасны дагуу нээлттэй, ил тод байх зарчмын дагуу олон нийтэд мэдээллийн хүртээмжийг бий болгох;
- Төрийн албан хаагчдын хөрөнгө орлогын мэдүүлэг, авлигатай тэмцэх асуудлыг олон нийтэд ил тод, нээлттэй болгох;
- Нээлттэй Засгийн газрын бодлого боловсруулахад иргэний нийгмийн оролцоогоор хангах, иргэний эрх ашигт нийцүүлэх зэрэг болно.

Энэ төлөвлөгөөний хүрээнд Засгийн газрын бодлого, шийдвэр, үйл ажиллагааны талаар олон нийтэд мэдээлэл түгээх стандартыг тогтоож, үндэсний мэдээллийн сан www.data.gov.uk, www.gov.uk албан ёсны вэб сайтаар дамжуулан хүргэдэг байна.

Төлөвлөгөөнд хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны талаар дараах заалтуудыг тусгажээ.

1-р зүйл: Засгийн газрын мэдээллийн санг боловсронгуй болгох, дэвшилтэд прогр амм хангамж ашиглах, нээлттэй, ил тод мэдээллээр хангах.

3-р зүйл: Засгийн газар нь холбогдох дүрэм журмын дагуу хууль болон холбогдох бусад баримт бичгийг албан ёсны www.legislation.gov.uk вэб сайтад олон нийт нээлттэй үнэ төлбөргүй ашиглахаар байршуулах.

4-р зүйл: Засгийн газрын бодлого, шийдвэрт иргэний нийгмийн байгууллагуудын саналыг тусгах.

5-р зүйл: Засгийн газар нь www.gov.uk вэб сайтад хууль тогтоомжийн төслийг байршуулж, хуулийн төсөлд иргэдийн саналыг тусгах.

6-р зүйл: Европын хууль тогтоомжуудийг эх хэл рүүгээ хөрвүүлэн, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд хүргэх, ашиглахад хүртээмжтэй болгох.

¹³⁵ National Action Plan, <https://data.blog.gov.uk/2015/07/03/kicking-off-the-open-government-project/>

¹³⁶ https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/255901/ogp_uknationalactionplan.pdf

Хэвлэл мэдээллийн байгууллага, Засгийн газартай хамтран жиллах талаар¹³⁷

Засгийн газрын бодлого, шийдвэрийг хэрэгжүүлэх, төрийн байгууллагын үйл ажиллагааны талаар иргэний нийгмийн байгууллагууд болон олон нийтэд сурталчлах, таниулах, хамтран ажиллах зорилгоор яамд нь Олон нийттэй харилцах болон сурталчлах (*Public Relation, PR*) нэгжтэй байдаг. Тус нэгжид зар сурталчилгааны хэлтэс, зааварчилгааны хэлтэс, хэвлэлийн алба багтдаг.

Зар сурталчилгааны хэлтсийн үйлчилгээ нь: орон нутгийн засаг захиргаа, мэдээллийн төвийн удирдлагтай хамтран ажиллаж, хэвлэл мэдээллийн сувгаар зар сурталчилгаа явуулдаг.

Зааварчилгааны хэлтэс нь: Иргэд олон нийтийн байгууллагын саналыг үндэслэн УИХ, Засгийн газар, төрийн бусад байгууллага, сурталчилгааны хэлтсийг мэдээллээр хангаж, хамтран ажилладаг.

Хэвлэлийн албаны зорилго нь: Засгийн газрын бодлого шийдвэртэй холбоотой албан ёсны мэдээллийг үндэсний болон гадаадын сонин, сэтгүүл, телевиз, радио зэрэг хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудад өгөх. Мөн УИХ болон Засгийн газартай хамтран ажиллаж, тэдгээрийн хэвлэлийн бага хурлыг зохион байгуулах үүрэгтэй ажилладаг.

Мөн засгийн газрын хэрэгжүүлэгч хэвлэл мэдээлэл, олон нийтийн байгууллага болон иргэдтэй харилцах тусгай агентлаг /Мэдээллийн төв/ -тай байна. Тус Мэдээллийн төв нь кино гэрэл зураг, хэвлэл техник, зар сурталчилгааны тухай мэдээлэл бэлтгэх, үйлдвэрлэлийн PR- хэлтэсүүдтэй ба салбар бүрийг хариуцсан шинжээч, хэвлэлийн төлөөлөгч нар ажилладаг. Энэ мэдээллийн төвийг мэдээллийн үйлчилгээ гэж нэрлэх ба яам, дээд шатны түвшинд асуудал хэлэлцэх үед санал бодлоо илэрхийлэх эрхтэй байдаг.

Орон нутгийн засаг захиргааны мэдээллийн төвийн үйлчилгээ

Орон нутгийн засаг захиргааны мэдээллийн төвийн үйлчилгээний гол зорилго нь орон нутгийн хэмжээнд олон нийтэд нутгийн өөрөө удирдах, эрх үүргийг таниулах, шийдвэрийн төсөл, төлөвлөгөөг танилцуулах, орон нутгийн засаг захиргааны өдөр тутмын үйл ажиллагааг олон нийтэд мэдээлэх юм.

Орон нутгийн засаг захиргааны нэгж нь хэвлэл мэдээллийн үйлчилгээ хариуцсан 2 ажилтан, хэд хэдэн туслах нарийн бичгийн даргаас бүрдсэн цомхон бүтэцтэй байдаг. Мөн орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн холбоо нь сэтгүүлчид болон бүс нутгийн хэвлэл, телевиз, радио өргөн нэвтрүүлэгт онцгой анхаарал төвлөрүүлж ажилладаг. Парламент болон Засгийн газрын хуралд оролцох эрхтэй хэвлэлийг (*орон нутгийн сонинд олон нийтэд үйл явдлынхан нь ач холбогдолыг харгалзан*) хүлээн зөвшөөрдөг байна. Хэвлэл мэдээллийн PR хэлтэс, орон нутгийн радио, телевиз нь олон нийтийн харилцааны хөгжилд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг.

Тус улсын засгийн газрын хэвлэл мэдээллийн салбарт 2010-2015 онд¹³⁸ хэрэгжүүлсэн бодлогын баримт бичгээр хэвлэл мэдээллийн салбарт

¹³⁷ http://vasilievaa.narod.ru/8_4_03.htm

¹³⁸ <https://www.gov.uk/government/publications/2010-to-2015-government-policy-media-and-creative-industries/2010-to-2015-government-policy-media-and-creative-industries>

санхүүгийн урамшуулал үзүүлэх, төрийн бодлогыг сурталчлах өргөн нэвтрүүлгийн бодлогыг тодорхойлох, орон нутгийн телевизийн тогтолцоог бий болгох, орон нутгийн телевизийн үйлчилгээг нэвтрүүлэх, хэрэгжиж байгаа дүрэм, журмыг багасгах, сайжруулах замаар тухайн салбарыг дэмжин ажиллах тухай тодорхой зорилтуудыг тусгаж, хэрэгжүүлсэн бөгөөд Засгийн газраас хэвлэл мэдээллийн салбарт зарцуулсан төсвийг олон нийтэд нээлттэй мэдээлдэг юм байна.

Хорват улс

“Хорватын Үндсэн хууль, түүнийг дагаж мөрдөх журмын тухай хууль”¹³⁹-ийн 89 дүгээр зүйл, Парламентын тухай хуулийн 169 дүгээр зүйл¹⁴⁰ парламентаас баталсан хууль бусад шийдвэрийг Парламентын тамгын газрын нарийн бичгийн дарга хяналт тавьж төрийн төв хэвлэл Narodne novine болон Parliament's bulletin сэтгүүлд хэвлэн нийтэлж албан ёсоор олон нийтэд хүргэдэг.

Мэдээлэл авах эрхийг хангах тухай /Act on the right of Access to impormation/¹⁴¹ хуулийн 5 дугаар зүйл нь хувь хүн, хуулийн этгээд төрийн эрх бүхий байгууллагаас гаргасан шийдвэр болон бусад мэдээлэл авах харилцааг зохицуулсан байна.

Эрх бүхий байгууллагын өгсөн эсвэл нийтэлсэн мэдээлэл бүрэн гүйцэд, үнэн зөв байх ёстой бөгөөд онцгой тохиолдол мэдээлэл олж авах эрх хуулиар тогтоосон журмын дагуу хязгаарлагддаг байна.

Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн тухай /Media act/ хуулийн 19 дүгээр зүйлд улс орны аюулгүй байдал, олон нийтийн эмх замбараагүй байдал болон онц байдал, хүн амын эрүүл мэндэд ноцтой аюул занал учирсан, байгалийн гамшгийн үед хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүд Төрийн эрх бүхий байгууллагаас гаргасан албан ёсны зар мэдээллийг үнэ төлбөргүй хэвлэн нийтлэх, мэдээлэх үүрэгтэй байна.

Цахим мэдээллийн тухай хууль /The Electronic Media Act/¹⁴² Хэвлэл мэдээллийн байгууллагууд олон нийтэд Цахим хэлбэрээр хүргэх аливаа мэдээлэлд Цахим мэдээллийн зөвлөл мэдээллийн хяналт тавьж, ажиллана.

Төрийн албан ёсны бодлого, шийдвэр, мэдээллийг олон нийтэд хүргэх харилцааг зохицуулах чиг үүрэг бүхий олон нийт, хэвлэл мэдээллийн байгууллагатай харилцах албадтай ба хэвлэл мэдээллийн байгууллагатай харилцах, мэдээлэл дамжуулах үйл ажиллагааг өөрийн дотоод журмаар зохицуулсан байдаг.

¹³⁹ Croatia's Constitution of 1991 with Amendments through 2010, https://www.constituteproject.org/constitution/Croatia_2010.pdf?lang=en

¹⁴⁰ <http://www.sabor.hr/acts-of-parliament>

¹⁴¹ <http://legislationline.org/documents/action/popup/id/6403>

¹⁴² The Electronic Media Act, http://www.e-mediji.hr/files/repositorij/ELECTRONIC_MEDIA_ACT__12_December_2009.pdf

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- “Дэлхийн улс орнуудын Парламентын алба”, УБ., 2012 он, УИХ-ын Тамгын газрын Судалгааны төв.
- <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6253.html>
- <http://www.byegm.gov.tr/turkce/byegm-hakkinda>
- <https://www.basbakanlik.gov.tr>
- adilet.zan.kz
- http://www.akorda.kz/kz/about_press_office
- <http://ukimet.kz/kz/kpm/obshchaya-informatsiya-po-otdelam-kpm.html>
- Судалгааны эмхэтгэл XXII, хуудас 187, Хуулийг албан ёсоор хэвлэн нийтлэх, хүчин төгөлдөрт тооцох талаарх эрх зүйн зохицуулалт Хүснэгт 1
- Federal Law “On providing access to information on the activities of government bodies and bodies of local self-government, <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/17759>
- УИХ-ын Тамгын газрын Судалгааны хэлтсээс эрхлэн гаргасан “Дэлхийн улс орнуудын Парламентын ажлын алба” хуудас 300-301, УБ., 2012 он.
- Европын сэтгүүл зүйн төвийн цахим хаяг, http://ejc.net/media_landscapes/finland
- Үндсэн хуулийн 2-р бүлэг, 12 зүйл, https://www.constituteproject.org/constitution/Finland_2011?lang=en
- Засгийг газрын үйл ажиллагааны ил тод байдлын тухай хууль, <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990621.pdf>
- Олон улсын хэвлэл мэдээллийн лавлах,